

אנציקלופדיה
עבודת ה' פנימית

א-ם
אם

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

אם

האם והאם - שורש אחד להם

אם - משמש בלשון הקודש מלשון של **אם** - אב ואם, ומשמש בלשון הקודש בלשון של **אם** - אם כך ואם כך.

וברור הדבר שיש לשתי הלשונות הללו שורש אחד. - **האם** הראשונה שבתורה זה מה שמפורש בקרא לגבי חוה - "היא היתה **אם** כל חי", והרי עליה אומרים חז"ל כידוע עד מאד על הפסוק שנאמר בבריאת האשה "ויסגור בשר תחתנה" שמה שכאן זה הפעם הראשונה שנאמר בתורה ס' משום "שנברא שטן עמה", והרי שורש **האם** שמתגלה הוא מציאות של בחירה כגון "אם תאבו ושמעתם" וגו' - ולהיפך - וכן "אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ" שעל זה הגמ' דורשת בקידושין - אם כך, כך, ואם כך, כך - "אם תיטיב שאת" - בבחירה בטוב, "ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ" - כמו שאומרת הגמ' בסנהדרין שמשעה שננער ויוצא לאויר העולם מצטרף אתו היצה"ר - השטן.

והרי שבשורש מציאות האם 'נברא שטן עמה' כלומר - נברא אתה מציאות של בחירה, זה העומק של ההגדרה ב"נברא שטן עמה", והיינו שהושרש כאן מציאות האפשרות של הבחירה של שני צדדים - זה מה שנברא עמה.

וזה ברור ופשוט כשמתבוננים - "כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם" ובלשון הפסוק נאמר "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם" - הם נבראו שנים והם נקראים בשם אחד, ולפי"ז ב"כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם" כלומר, שכל דבר נברא במהלכי שני צדדים, ותפיסת הדבר שהוא נברא במהלכי שני צדדים זה עומק ההגדרה של "כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם" שהוא נברא בתפיסה של שנים, בחירה, יסודה ומהותה היא כאשר יש ב' צדדים - אחרת, אין בחירה, ובהתפרטות הבחירה יכולה להיות בין יותר משני צדדים, אבל שורש מציאות הבחירה ניבנית על גבי כך שיש לפחות שני צדדים.

וא"כ "נברא שטן עמה" כלומר - נברא שורש מציאות השני צדדים, זה הגילוי של "נברא שטן עמה", ובדקות, מה שחז"ל דורשים כאן את מה ש"נברא שטן עמה" זהו מ"ויסגור בשר תחתנה" שזה האות ס' ושטן הרי נכתב בלשון תורה בש' וכדוגמא בעלמא מה שנאמר "והשטן עומד על ימינו" זה נאמר בש', וזהו גופא נקודת הבחירה שמונח בשטן עצמו שאם מכניעים את השטן הוא נקרא שטן בש', ואם

מצטרפים אליו - הוא הופך להיות סטן בס', והיינו שבשטן עצמו נמצא שני מהלכי הדברים האלה, לא רק שני צדדים של יצר הרע לעומת יצר טוב אלא ליצר הרע עצמו, השטן עצמו יש לו שני שמות כמו שהוזכר בש' ובס' כמו שהוזכר, וחלוקתו לשינויים הללו זהו מחמת שבמהות השטן עצמו גנוז השני צדדים, זה מהותו, בו עצמו נמצא השני צדדים וזה לא רק שני צדדים בו ובהיפוכו שזה היצר טוב.

כח הבחירה שמונח ב'קץ' של אחרית הימים

אבל יתר על כן, מה שנאמר בלשון הפסוק בשורש בריאת האשה "ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה", עד עכשיו התייחסנו ל"ויסגור בשר תחתנה" שזה הדרשת חז"ל על הס' שב"ויסגור", אבל את מה הוא סגר - את מקום הצלע שנאמר ב"ויקח אחת מצלעותיו" שזה הצלע שנאמר לאחר מכן "ויבן את הצלע" שהיא נבראה ממציאיות של צלע, ראשית בדרך רמז, המילה אם במילוי - א' ל' ה' מ' ס' עולה בידינו קצ"א שזה גימטריא צלע עם הכולל, כלומר שמן הצלע נבראה חוה שהיא האם - "היא היתה אם כל חי" ובמילה צלע עצמה מרומז המילה של האם.

אבל הרי בלשון תורה נאמר צלע מלשון קצוות כמו שנאמר "צלעי המשכן", קצוות הדבר, הקצה של הדבר, הקץ של הדבר, הוא נקרא צלע, והרי שצלע ומילוי של האם וכן קץ עולים אותו גימטריא (= 190 ו-191 עם הכולל), והיינו שהיא נבראה ממציאיות של צלע, היא נבראה ממציאיות של קץ.

ובעומק - עיקר כח הבחירה שהוא ה"נברא שטן עמה" כמו שנתחדד שנבראו שני הצדדים זה מתגלה בעיקר במקום של קץ, וכמו שאומרים רבותינו על הפסוק "ואתה תעמוד לגורלך לקץ הימים" יש "קץ הימין" ויש "קץ הימים", 'קץ הימין' כמו בנימין - בן ימין וקץ הימים במ'. - ובעומק מונח כאן עומק נקודת הבחירה.

והדוגמא הבהירה לכך שמונח הבחירה בקץ של אחרית הימים [- אבל עוד פעם, לא רק היחס של הבחירה בפועל אלא היחס של עצם השני צדדים של הבחירה שהבחירה היא תולדת הדבר - שמעצם כך שיש שני צדדים הם מאפשרים שיהיה מציאות של בחירה], זה כידוע הגמ' בסנהדרין בפרק חלק מה שנאמר שם על אחרית הימים, מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע - שלחד מ"ד עושין תשובה נגאלין, אין עושין תשובה אין נגאלין, זה בחירה כפשוטו שיש באחרית הימים, ולמ"ד השני "בין כך ובין כך עושים תשובה, אם עושים תשובה מעצמם, תינח, ואם לאו מעמיד עליהם מלך קשה כהמן ומיד עושים תשובה ונגאלים".

וא"כ, מונח כאן שלכו"ע יש שני צדדים באחרית הימים, או שבאחרית הימים יש אופן של בחירה כפשוטו "עושים תשובה נגאלים, אין עושים תשובה אין נגאלים" והבחירה הזו היא לא בחירה פרטית

אלא זה עומק השלימות של הבחירה, הבחירה הכוללת. - יש בחירה בראשית ויש בחירה באחרית, הבחירה בראשית היתה אצל אדם הראשון וחוה והבחירה באחרית מתגלה באחרית הימים. אבל האופן השני של הבחירה, שזה המ"ד השני - "בין כך ובין כך עושים תשובה", או מעצמם או ע"י מעמד עליהם מלך קשה כהמן ומיד עושים תשובה ונגאלים' ומונח כאן א"כ, עומק של בחירה מיניה וביה, אבל זה לא בחירה כפשוטו אלא הכרח לתשובה וכל השאלה היא אם התשובה תהיה מדין בחירה או תשובה מדין הכרח, אבל באחרית הימים מונח המהלך של שני הצדדים האלה שבשני הצדדים בהכרח שלבסוף יגיע לידי מציאות של תשובה.

עומק הבחירה של "בין כך ובין כך עושים תשובה"

והעומק הגדול של הדברים הוא - כפשוטו, בכל בחירה ובחירה, הבחירה מעמידה את האפשרות שהוא יכול לעשות את הדבר והוא יכול לא לעשות את הדבר, יש סוגיית 'ידיעה' ויש סוגיית 'בחירה', מצד ה'ידיעה' הוא מוכרח לדבר, ומצד הבחירה הוא בוחר בדבר אם לעשות או לחדול וכן ע"ז הדרך, זה ההגדרה הפשוטה של בחירה וזה השורש של שני צדדים כפשוטו.

אבל בעומק יותר כמו שנתחדד, מה שמתגלה באחרית הימים ש"בין כך ובין כך עושים תשובה", מונח כאן הגדרת הדבר שהתוצאה תהיה אותו תוצאה, הם עושים תשובה, ומה מביא לידי אותו תוצאה - כאן מונח נקודת הבחירה.

מה שנראה כסדר בכל ימות עולם שהבחירה היא בחירה גמורה ולפי"ז התולדה של הדבר היא שאם הוא בוחר כך, יהא כך, ואם להיפך, להיפך, "אם תטיב" - אז "שאת" - "ואם לא תטיב" - אז "לפתח חטאת רובץ", וא"כ, יש בחירה ולבחירה יש תולדה, יש תוצאה, והתוצאה תלויה במה שהוא בחר, אם הוא בחר בצד האחד - "שאת", ואם הוא בחר בצד השני - "לפתח חטאת רובץ", זה ההגדרה הפשוטה של בחירה. ואם ככה - א"כ, אלו שני דרכים שהם אינם מצטלבות, אינם נפגשות אחד עם השני, כל אחד הולך לדרכו. אבל בבחירה שמתגלה באחרית הימים, למ"ד עושים תשובה נגאלים, אין עושים תשובה אין נגאלים, זה אותו מהלך של בחירה כפשוטו אבל למ"ד השני שאומר בין כך ובין כך עושין תשובה, מתגלה השורש הנעלם של מקום הבחירה, מונח כאן שהתוצאה תגיע לידי אותה תוצאה, אלא שבבחירה מונח לבחור איך להגיע לאותה תוצאה, הבחירה היא לא אם להגיע לתוצאה אלא הבחירה היא איך להגיע לאותו תוצאה, זהו עומק הבחירה שמתגלה באחרית הימים.

והבחירה הזו, היא בעצם משנה את תפיסת הדבר, היא מגדירה אחרת את יסוד הבחירה, אם כפשוטו הבחירה חלה בכל שטח החיים, כאשר מתגלה העומק של הבחירה באחרית הימים - מתברר למפרע

[=בהדגשה] שכל הבחירות כולם הם היו בחירות לברר באיזה דרך האדם ילך אבל לא לאיזה תוצאה הוא יגיע, כאן מונח המעמקים של מציאות הבחירה.

'יש אם למסורת' - מנח ה'מוסר אביך' ו'יש אם למקרא' - 'תורת'

אמך'

ולהבין - השורש של הדבר מתגלה בתורה כמו שאומרת הגמ' בכמה וכמה מקומות, הגמ' במכות ועוד כידוע, "יש אם למקרא ויש אם למסורת" שהנפקא מינה לפי"ז היא איך קוראים את הפסוקים, "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך", ובלשון קצרה ממש, יש 'תורת אב' ויש 'תורת אם', בעיקר הדבר מי שמצווה ללמד זהו האב שמחוייב ללמד את בנו תורה כלשון המשנה בקידושין, משא"כ האם שהיא אינה מחוייבת, כמו שדורשת שם הגמ' שמי שמצווה ללמד מצווה ללמוד וכן להיפך שמי שמצווה ללמוד מצווה ללמד, וכיון שהיא אינה חייבת ללמוד לכן היא אינה חייבת ללמד.

אבל יש "תורת אמך" שזה לשון הפסוק "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך", והעומק שבדבר - תורה שמתגלה במהלכי האב נקראת 'מוסר', אבל זה אינו רק מוסר במובן הפשוט יותר, אלא 'מוסר' מלשון "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", זהו מוסר מלשון 'ומסרה', וכמו שאומר הרע"ב כידוע בתחילת מסכת אבות שהמשנה מדגישה כאן ואומרת שהמוסרים הללו שבמסכת אבות הם לא מוסרים שבדו להם כל חכם וחכם מלבנו, אלא זהו מוסר שהם קיבלו מאבותיהם ומאבות אבותיהם, ומה שהם קיבלו מרבותיהם עד משה מסיני ולכן התחילה המשנה את מסכת אבות ב"משה קיבל תורה מסיני", ובעומק זהו הלשון "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", זה נקרא 'יש אם למסורת'.

לעומת כך 'אם למקרא', סדר הדבר כמו שכבר מבואר בדברי רבותינו כידוע שטבע הדבר כשהקטן גדל בבית, שהאם מלמדת אותו פסוקים, ועל אף שמבואר בגמ' בסוכה "קטן היודע לדבר אביו מלמדו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, תורה ציוה לנו משה וגו'" אבל, מצד סדר הדבר כשהוא נמצא בביתו האם היא מלמדת אותו את המקרא, זה נקרא 'יש אם למקרא'.

ובעומק, שני הצדדים האם 'יש אם למקרא' או 'יש אם למסורת' זה שתי פנים בגילוי התורה והוא השורש של מציאות הבחירה שנמצא מכח האם בתורה, הרי כל דבר שנמצא בבריאה יש לו את השורש שלו באורייתא - 'איסתכל באורייתא וברא עלמא', ומצד כך ה'נברא שטן עמה' כמו שחודד בראשית הדברים שזה הכח של הבחירה, אין כוונת הדבר רק ל'פועל יוצא' של השטן בפועל רק הכוונה היא שנברא השורש של שני הצדדים, והשורש של שני הצדדים מתגלה בתורה - שזהו ה'יש אם למקרא'

ו'יש אם למסורת' שכאן מונח 'אם' ה'אם' שבדבר, שב'אם למקרא' ו'אם למסורת' מונח ה-אם כך ואם כך - כלומר, שאפשר לקרוא את התורה באופן כזה ואפשר לקרוא את התורה באופן כזה, זה שורש ה"תורת אמך" שמשם בעומק נאמר "נברא שטן עמה" שזה השורש של שני הצדדים שמשתלשל למציאות דלתתא.

בחירה ב"ברא עלמא" - בחירה בתוצאה, ובחירה במדרגת תורה -

בחירה רק בדרך

ולפי"ז נבין את עומק נקודת הדבר - מה ההבדל בין הבחירה שנמצאת כפשוטו לבחירה שנמצאת בתורה, משלימים את המהלך שהוזכר קודם לכן - הבחירה שנמצאת ב'ברא עלמא' הגדרתה היא שמציאותה היא באופן שאם הוא יבחר כך, יהא כך, ואם הוא יבחר אחרת, יהיה אחרת, "אם תיטיב - שאת, ואם לא תיטיב - לפתח חטאת רובץ" אבל הבחירה שנמצאת במדרגת התורה - להבין עמוק - היא לא בחירה בתוצאה אלא היא בחירה ב'דרך' בלבד, זהו "תורה איקרי דרך" כלשון הגמ' בתחילת קידושין.

"איזהו חכם, הרואה את הנולד", ולכאן' איך חכם יכול לראות את הנולד - הרי זה תלוי בבחירה ואם זה תלוי בבחירה איך יתכן שהוא יראה את הנולד? - ובוודאי שיש בזה כמה מהלכים, ומהלך אחד שהוא המהלך הפשוט - מה שהוא רואה את הנולד היינו שהוא רואה שאם יבחרו כך יהיה כך ואם יבחרו כך יהיה כך - זה מה שהוא רואה את הנולד.

אבל בעומק, ההגדרה היא עמוקה - חכם שרואה את הנולד היינו שהוא רואה מה שיוולד לבסוף, אבל לא בהכרח שהוא רואה את הדרך איך זה יקרה, זה נקרא "חכם, רואה את הנולד", כפשוטו רואים את דברי חז"ל בצד האחד שבו - שהדבר שהחכם רואה, זה 'את הנולד', אבל בחז"ל מבואר גם הצד ההפוך שהחכם רואה רק את הנולד, הוא רואה את מה שיוולד, אבל הוא לא רואה את הדרך איך יגיעו לאותו מציאות של הולדה, זוהי הבחירה שבמדרגה של תורה, מצד ה'חכם רואה את הנולד', א"כ, רואים איך יגיעו לאותה תוצאה, אבל מצד הדרך איך יגיעו לאותה תוצאה כאן מונח הדבר במהלכי הבחירה.

זה תשובה חלקית [-בהדגשה] לשאלת 'ידיעה ובחירה' שמבואר על כך רבות בדברי רבותינו ונשתברו ע"ז הרי הרבה קולמוסים, אבל חלק מהגדרת הדבר, איפה גבול הבחירה ואיפה גבול הידיעה - הידיעה יודעת מה תהיה התוצאה, והבחירה בוחרת איך להגיע לאותה תוצאה.

זה האור של "בין כך ובין כך עושין תשובה" כמו שהוזכר.

ואם כן, האור של אחרית הימים שמתגלה בו מציאות הבחירה הזו של "בין כך ובין כך עושים תשובה" אלא שאם אינם עושים מעצמם הקב"ה מעמיד עליהם מלך קשה כהמן, הגדרת הדבר הוא שמתגלה השורש של הבחירה בתורה, מתגלה השורש של ה'אם' בתורה שזה ה'יש אם למקרא', 'יש אם למסורת', מתגלה האופן של חכם הרואה את הנולד שהתוצאה ידועה רק לא ידוע איך הדרך להגיע לאותה תוצאה, זה עומק נקודת הדבר שנתבאר, הבחירה הזו שמתגלה באחרית הימים.

עומק ה'מיד נגאלים' מתוך התשובה של "בין כך ובין כך".

ובעומק - זהו עומק ההגדרה של "תורה חדשה מאתי תצא" בהארטנו של משיח, פשוט וברור לכל בר-דעת - הרי נאמר כאן "מעמיד עליהם מלך קשה כהמן" - וכמו שבהמן עצמו ע"כ חזר ונתגלה תורה - "הדר קיבלוה בימי אחשורוש", כמו כן כאן ב"מעמיד עליהם מלך קשה כהמן ומיד עושים תשובה ונגאלים" א"כ - יש עוד פעם גילוי של תורה, אבל הגילוי תורה הזו שיש כאן הוא גילוי נוסף, כמו שב'מלך קשה כהמן' מכח אהבת הנס התגלה עוד פעם קבלת התורה באופן של אהבת הנס, כלומר - לא רק "למען תלמדו ליראה אותי כל הימים" אלא התגלה מעמקים של אהבה שבתורה.

כך גם כאשר "מעמיד עליהם מלך קשה כהמן ומיד עושים תשובה ונגאלים" - מתוך ה'עושים תשובה' שבא ע"י כן מתגלה תורה חדשה, וכדברי חז"ל שהקב"ה אמר על נפש החוטאת "יעשה תשובה ויתכפר לו" - מכח מדרגת התשובה של "מעמיד עליהם מלך קשה כהמן" מתגלה מעמקים חדשים של תורה. ואיזה מעמקים חדשים של תורה מתגלה? - זה מהלך פני הדברים שנתבאר השתא, אם בעלמא דידן נראה שיש מציאות של תורה והתורה יוצאת לפועל ע"י המצוות, ובמצוות יש את עומק נקודת הבחירה של "אם תיטב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ", זה ההתגלות של תורה שיש כאן בעולם ואז הבחירה היא בחירה בפעולה ובחירה בתוצאה.

אבל כשמתגלה ה"בין כך ובין כך עושים תשובה" והם עושים תשובה מתוך ה"בין כך ובין כך" ורק באיזה צד הם יעשו תשובה זה לפי הבחירה, אבל עצם מה שהם עושים תשובה זה לא שהם עושים תשובה כפשוטו אלא הם עושים תשובה מדין ה"בין כך ובין כך עושין תשובה" - מונח כאן עומק שהתורה המתגלה מתוך אותו תשובה היא מגלה את ה"חכם הרואה את הנולד", שהחכם שרואה את הנולד רואה את הנקודה האחרונה שתקרה.

זה נקרא "ומיד נגאלים", 'מיד נגאלים' זה רק שכיון שהם עשו תשובה לכן הם נגאלים - שוודאי שזה אמת - אלא עומק הדבר מה שמיד הם נגאלים כי מתגלה החכם הרואה את הנולד שהוא ראה את התוצאה ורק שהוא לא ראה את נקודת הדרך, כשהבחירות הזו מתגלה זה גופא אור אחרית הימים, זהו

ה'מיד נגאלים' כי רואים את החכם הרואה את הנולד ורואים שהבחירה היתה רק בדרך אבל התוצאה מוכרחת, זה עומק כח הגאולה שמתגלה באחרית הימים.

והאור הזה, זהו אורו של דוד המלך, שהרי נאמר בדוד "וישם כסא לאם המלך" כמו שדורשים חז"ל [גמ' ב"ב דף צ"א ב'] לרות שהיא אמה של מלכות כמו שמבואר בסוף ספר רות כל היחוס של דוד לרות, ובוודאי, לדוד היה שורש מצד אביו מיהודה ומצד אמו הוא בן גרים - ששורש הגרות התחילה ברות, אבל מה שנאמר "וישם כסא לאם המלך" כלומר שמונח כאן בלשון הפסוק שנאמר 'כסא לאם המלך', שכסא זה הדבר שעליו עומד המלכות - או בהגדרה מדוייקת יותר, שעליו יושב המלכות, והמלכות שיושבת על אותו כסא מוגדר בה "כסא לאם המלך" כסא של אם לאמא של מלכות.

כלומר שכל כסא המלכות שמתגלה אצל דוד מלכא משיחא, הכסא של המלכות מגיע מכח 'אם המלך' שמכח אם המלך מתגלה כסא מלכותו.

ופשוט וברור הדבר - מה שמתגלה המלכות מכח האם שהיא רות - כמו שהוזכר פעמים רבות מאד בתיבת תורה עיקר השורש היא תור [הה' נופלת] שזה אותיות רות, כלומר שה'תורה חדשה מאיתי תצא" שעתידיה להתגלות בהארתו של משיח בן דוד זה מכח 'אם המלך' שהיא רות, זה הגילוי שמתגלה מכח רות - ה'תורה חדשה'.

ועומק נקודת הדבר - הרי חז"ל אומרים שכל ספר רות אין בו הלכות ולא נכתב אלא ליחוסו של דוד, וכוונת הדבר שספר רות בא לייחס את דוד למציאות של 'אם המלכות', לגלות מהלך של 'אם' חדש, זה התורה שמתגלה בספר רות.

והרי כל שורש סדר ההולדה שנולד דוד המלך מכל המעשה של בועז והגואל כמו שאמר בועז לרות - "אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי" (רות, ג' י"ג) וכן בהמשך שאמר בועז לטוב הגואל שלא רצה לגאול - "אם תגאל גאל ואם לא יגאל וגו' ואנכי אחריך" (שם ? ד'), מונח כאן שכל הגאולה של בועז שבא על רות והוליד ממנה את שורש דוד - עובד, ישי, דוד, כל הסדר שמפורש שם בפסוק, הרי כל הלידה הזו באה באופן של בחירה שהרי "אם יגאלך טוב יגאל" - טוב יכול היה לגאול, וכשטוב לא גאל - מי שגאל היה בועז ומכח כך נעשה כל שורש הלידה.

קריאת מגילת רות בשבועות - גילוי ה'תורה חדשה' מכחו של דוד

ופשוט וברור לכל בר-דעת - יש סדר של קבלת התורה שהיה כמתן תורה ונהיגן לקרוא רות בשבועות, ומה שנהיגן לקרוא רות בשבועות כפשוטו ממש זה מכח ששבועות הוא יומו של דוד המלך בפטירתו, אבל העומק שבדבר ששבועות הוא יומו של דוד המלך כי התגלה התורה כמתן תורה, ומכח דוד מתגלה

"תורה חדשה מאתי תצא" שהיא מתגלה בשבועות שהוא יומו של דוד המלך, שמה מתגלה האור החדש של תורה בכח הארתו של דוד המלך.

וההארה הזו המתגלה היא מגלה תורה חדשה.

כשמתבוננים בספר רות, הכל בנוי שם במהלכי הבחירה, "רות דבקה בה" וערפה חזרה בחזרה, הכל היה תלוי בבחירה של רות אם היא תמשך, היה תלוי בבחירה של טוב אם הוא יגאל או שטוב לא יגאל ואז בועז יגאל", "כי לא ינוח ולא ישקוט האיש עד אשר אם כילה הדבר היום" - הוא בוחר, הוא בוחר, והוא בוחר והוא בוחר... - ומכך נראה שכך הגיע כל סדר הדבר עד "ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד" שזה שורש כל מציאות הגאולה.

אבל בעומק יותר, הרי כל סדר ההשתלשלות של לידתו של משיח מדוייק הרי להפליא, וכידוע עד מאד שזה מה שחז"ל דורשים "ממני יצאו כבושים" - מכבשונו של עולם.

דוד המלך היה נולד בין כך ובין כך, ומה הדרך של אותה לידה - ע"ז חל הבחירה של רות, ע"ז חל הבחירה של טוב - הבחירה של בועז, מי הוא זה שיגאל ויביא לאותה נקודת תוצאה.

שורש ה'מוסר אביך' של דוד ביהודה, ושורש ה'תורת אמך' - רות אם

המלכות

זהו ה'וישם כסא לאם המלכות', לאם של 'יש אם למקרא' ו'יש אם למסורת', מצד ה'יש אם למסורת' זה "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", זה ה'מוסר אביך', ומצד כך דוד מתיחס לשבט יהודה, "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו" - שבט, זה דבר שמייסרים בו, זה שורש אחד שיש לו לדוד המלך מה "מוסר אביך", וזהו מכח ה'יש אם למסורת' שהוא השורש של האם המצטרפת לאב, זה ה'יש אם למסורת' שמכח אביו, שורש המלכות של דוד ביהודה שנאמר ב'לא יסור שבט מיהודה'.

אבל מכח ה'יש אם למקרא' מתגלה מהלך עמוק נוסף במהלכי דוד כמו שנתבאר, ה'יש אם למקרא' זה הופך להיות שמציאות התולדה היא מגיעה בין כך ובין כך, והבחירה מעמידה רק את האופן, את הדרך איך היא תהיה באותו דבר, כאן מונח מהלכי עומק הגאולה, ה'כסא לאם המלכות' כמו שנתבאר.

וא"כ, מעמקי האם לא מגלה רק אם כפשוטו, מה יהיה, אלא היא מגלה אם - איך לבחור את הדבר, זה האם שמתגלה במעמקי מציאות האם.

האור הזה הוא האור שמונח בפנימיות של הקץ, וזה מה שהוזכר 'ויבן את הצלע' - צלע בגימטריא קץ ובגימטריא אם במילוי.

יש את מה שנאמר לאחר 'ויקח אחת מצלעותיו' שזה ה'ויסגור בשר תחתנה' שנברא שטן עמה, שהוא התולדה של נקודת הבחירה, ולפי המתבאר, זה ברור מיניה וביה - מכח "ויבן את הצלע" נעשה מציאות של בריאת האם שזהו בריאה של מציאות שורש הבחירה, שורש המציאות של שני צדדים. אבל מכח "ויסגור בשר תחתנה", כשנעשה סגירת בשר נעשה השורש של הדבר ששני הצדדים מובילים לבסוף לאותו מציאות של מהלך, זה עומק ה"נברא שטן עמה" שמה שכפשוטו נראה בחירה, יש כאן מעמקים של הבחירה העליונה שהתולדה בין כך ובין כך, זה נעשה מכח "ויסגור בשר" - אב לעל גבי מציאות הצלע כמו שנתבאר.

דוד שביקש להיות אב - האב הרביעי ורחל - האם הרביעית

ולפי"ז בעומק, מהו האור השלם - יש לנו ארבע אמהות, ג' אבות וארבע אמהות, וכבר הוזכר פעמים רבות יסוד דברי רבותינו שבשורש שיש ג' אבות זה בהאי עלמא, אבל היה אב רביעי שביקש שיקראו לו אב "בחנני, נסני, צרפני ודע כליותי", שדוד המלך ביקש שיקראו לו אב, הקב"ה ניסה אותו בבת שבע, ולא עלתה לו.

אבל באור אחרית הימים, כאשר יהיה אור הגאולה, האור השלם של משיח בן דוד, יחזור ויתגלה האור של האב הרביעי.

כיום, יש בידינו מדרגה של אם מיותרת כביכול ביחס למציאות האבות, ג' אבות וד' אמהות, א"כ, יש אם מיותרת, והדוגמא הבהירה והפשוטה לכך, רחל שהיא עיקרה של בית היא האם הרביעית שלא נקברה במערה יחד עם הג' אבות, עם יעקב נקברה רק לאה אבל רחל נקברה 'בדרך בית לחם', שמה היא נקברת, בדרך.

עומק קבורת רחל 'בדרך'

ועומק הדבר שהיא נקברה בדרך - להתבאר זה ברור מאד - "שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה" (בראשית מ"ט, ל"א), אבל רחל נקברה בדרך. - מה שהאם נקברת עם האב, שרה עם אברהם, רבקה עם יצחק ולאה עם יעקב - זה מדין שה'אם' מצטרפת ל'מוסר אביך', למסורת, וא"כ, הכל מושרש שדור אחר דור, כולם נקברים במערה בקרית ארבע היא חברון.

אבל רחל נקברת כמציאות לעצמה, היא לא מצורפת לאבות, למסורת, ל'מוסר אביך', אלא היא במהלכי דרך, היא נקברה 'בדרך אפרתה היא בית לחם', שם מקום קבורתה. והיינו שמה שהיא נקברה בדרך זה מהות של דבר, וזה מונח במה שחז"ל אומרים שעתידיים בניה לצאת לגלות והיא מתפללת עליהם. אבל

מה שהם יוצאים לגלות כלומר - הם נמצאים במהלכי דרך שזה ההגדרה של 'יוצא לגלות' שהרי גלות הוא לא מקום קבוע אלא הוא דרך להגיע בחזרה להיכן שיצאו, זה ההגדרה של גלות בעומק, זה גלות מלשון דבר המתגלגל שהוא מתגלגל לחזור למקומו שלו.

מקום קבורתה של רחל שהיא האם הרביעית - מצד המהות שלה היא נקברת בדרך, ומכח כך אומר הקב"ה לרחל "מנעי קולך מבכי ועיניך מן דמעה כי יש שכר לפעולתך ושבנו בנים לגבולם", כלומר - שמה שרחל מגלה בעומק זה שכל מה שיש בבחירה זה בחירה של - בין אם תבחר את הצד הזה ובין אם תבחר את הצד השני - אבל בסוף הכל יחזור לאותו דבר.

זה "ושבו בנים לגבולם", זה מה שהיא נקברת "בדרך אפרתה היא בית לחם" ששם מקום קבורתה. ומצד כך שרחל היא עיקרו של בית, האם הרביעית - היא השורש לגילוי של מעמקי הבחירה של "בין כך ובין כך עושים תשובה".

"מנעי קולך מבכי ועיניך מן דמעה כי יש שכר לפעולתך ושבנו בנים לגבולם", למ"ד "עושין תשובה נגאלים אין עושים תשובה אין נגאלים" איך מתיישב כביכול מה שהקב"ה אומר 'ושבו בנים לגבולם', הרי זה תלוי אם יעשו תשובה? - כאן מונח המעמקים של המ"ד "בין כך ובין כך עושים תשובה" - וכמובן אלו ואלו דברי אלקים חיים, וזה שני שלבים בגאולה, וב"ושבו בנים לגבולם" מונח המ"ד שבין כך ובין כך עושים תשובה ונגאלים.

המעמקים הללו מאירים באור אחרית הימים של "מעמיד עליהם מלך קשה כהמן" שהתוצאה איננה קשורה לנקודת הפעולה.

וזה היסוד הידוע של מה שנאמר "לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון", ה'מענה לשון' מוכרח, הוא לא תלוי בבחירה של האדם, וזה מה שמתגלה במעמקים אצל משה ש"שכינה מדברת מתוך גרונו" שהוא מוכרח בדיבורו שלו. זה העומק שמתגלה במהלכי ההארה של רחל שנקברת "בדרך אפרתה היא בית לחם".

והאור השלם הזה, זה האור שמאיר ב'אם', זה האור שמאיר ב'אם', לא 'אם' כפשוטו אלא אם - שבין אם תעשה כך ובין אם תעשה כך התוצאה תהיה אותה תוצאה, זה ה'אם' של רחל שנתבאר - "ושבו בנים לגבולם".

[שאלה מהשומעים - האם יכול להיות שבגלל מה שהוזכר [= בשיעור אחר] שהאבא הוא מוריש לבן את המדות, שזה הסיבה שדוד לא נקרא אב בגלל שהאור שלו יותר גבוה ממידות?]- הניסיון של דוד שהיה, זה היה בבת שבע, כלומר שמצד כך הוא שייך לנקודה השביעית שזה הבחינה של בת שבע כידוע בחז"ל, ועל הצד שהוא היה הופך להיות אב אם הוא היה מתנסה בנסיון בת שבע ועומד בו - הוא היה

מאיר את האור של השביעי, הוא לא היה מאיר את ה"ק, זה מה שאתם מתכוונים בעומק לומר, כלומר, מכח שאנחנו אומרים שע"מ לנסות אותו אם הוא יקרא אב או לא, ניסו אותו בבת שבע שזה מידתו השביעית, ואם הוא היה הופך להיות אב - הוא היה הופך להיות אב של המידה השביעית ולא האב של השש מידות, זה עומק דבריכם, יפה מאד.

סיכום קצר וחלקי

[השיעור מברר את סוגיית הבחירה ואת עומק תפיסת הבחירה שמתגלה בקץ הימים]

א. מציאות הבחירה של "אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב" וגו' מושרשת בבריאת האם הראשונה שזה שורש ה"נברא שטן עמה" שאומרים חז"ל על חוה - האפשרות של בחירה בין ב' צדדים, וזהו שנבראה מן הצלע שפירושו צד.

ובהרחבה יותר תפיסת כל נברא שבריאתו זכר ונקיבה היא במהלכי ב' צדדים, ושורש הבחירה בתורה מתגלה ב"יש אם למקרא", "יש אם למסורת", שמונח בזה בעומק שתי פנים בגילוי התורה - או ע"י אב, "מוסר אביך" מלשון מסורת שזוהי התורה המושרשת מדור דור או ע"י האם שמרגילה את בנה למקרא.

ב. בעלמא דידן הבחירה היא בתוצאה שהתוצאה תלויה במה שבוחר "אם תיטיב - שאת" וכו' אבל כשמגיע הקץ [שבגימטריא צלע, אם במילוי] מתגלה ש"בין כך ובין כך עושים תשובה", התוצאה היא בהכרח והבחירה היא רק בדרך איך להגיע לתוצאה, אם מעצמם או ע"י מלך כהמון, וע"י גילוי עומק זה שבבחירה משתנה התפיסה למפרע שכל בחירה מעולם, לא היתה רק בדרך.

ג. התורה שבמדרגת האי עלמא יוצאת לפועל ע"י קיום המצוות שבהם יש בחירה גם בתוצאה, אבל מכח התשובה של אחרית הימים יתגלה תורה חדשה בהארית משיח - ועומקה - הבהירות של גילוי הנקודה האחרונה שזה התוצאה שתיוולד בהכרח, ובפרטות, זה התורה חדשה שמתגלה בשבועות מכח דוד המלך ע"י ספר רות שכולו במהלכי בחירה [בחירת רות וערפה, ובחירת טוב ובועז] שבא לגלות את יחוסו של דוד לאם המלכות רות [= אותיות תורה] - הגילוי שהבחירה רק בדרך.

ד. רחל היא האם הרביעית שלא נקברה במערת המכפלה אלא בדרך - הגילוי שכל הבחירה היא רק בדרך אבל התוצאה לבסוף היא "ושבו בנים לגבולם", ובהקבלה לכך יתגלה באור השלם של משיח שדוד הוא האב הרביעי.